

Globalni jug

Nour Dados in Raewyn Connel

Izraz »globalni jug« se v splošnem nanaša na območja Latinske Amerike, Azije, Afrike in Oceanije. Gre za enega izmed družine izrazov, med katere sodijo še »tretji svet« in »periferija« ter označujejo regije izven območja Evrope in Severne Amerike, kjer imajo prebivalci večinoma (čeprav ne vsi) nizke prihodke, in ki so pogosto politično in kulturno marginalizirane. Z uporabo besedne zveze »globalni jug« se osrednji poudarek premika z razvoja oziroma kulturnih razlik na geopolitična razmerja moči.

V sociologiji že od nekdaj uporabljamo koncepte za opisovanje globalnih razlik. Sociologi, kot so Auguste Comte in Herbert Spencer ter kasneje Emile Durkheim in Lester Frank Ward, so razpravljali o družbenem napredku, tako da so v grobem ločevali na »napredne« in »primitivne« institucije in družbe. Primitivne družbe so umeščali tako v preteklost kot v kolonizirani svet njihovega časa. Od 15. do 19. stoletja so z imperializmom in kolonizacijo intelektualci v Evropi in Severni Ameriki prišli do obilice informacij o drugih družbah. Družbe, ki so bile v zgodnjih socioloških besedilih opredeljene kot najbolj primitivne, so bile južnoafriško ljudstvo San, staroselski prebivalci južnoameriškega otočja Tierra del Fuego ter avstralski Aborigini. Ni naključje, da so bile to tri najjužnejše skupine, ki so jih poznali evropski kolonizatorji; dobesedno so bile to Evropejcem tri najbolj oddaljene družbe. Na ta način je evropska kolonialna ekspanzija opredelila zgodovinski kontekst, na katerem temelji naša današnja raba teh izrazov.

Koncept juga je temeljito predstavil slavni italijanski marksist Antonio Gramsci, katerega esej *La questione meridionale* (»Vprašanje juga«) se začne s tezo, da je bila južna Italija pravzaprav kolonizirana s strani kapitalistov iz severne Italije. Gramsci je proučeval težave, s katerimi so se soočali kmetje z juga in delavci s severa pri sklepanju medsebojnega zavezništva. V italijanski družbeni misli se je večina kasnejših obravnav »razlik med severom in jugom« ukvarjala samo z razlikami v gospodarskem razvoju. Toda povezava s kolonializmom je bila obujena na nekem drugem področju: v razvojni ekonomiji. V 50. in 60. letih prejšnjega stoletja je argentinski ekonomist Raúl Prebisch populariziral razlikovanje med »jedrom« in »periferijo« svetovnega gospodarstva. Prebisch je skupaj z drugimi kritikami ortodoksne ekonomije analiziral gospodarsko nerazvitost in si prizadeval za reformo svetovnega trgovinskega sistema. S temi prizadevanji sta se v mednarodnem političnem besednjaku pojavila izraza »sever« in »jug«. Države v razvoju (večinoma nekdanje kolonije) so začele artikulirati koncept globalnega juga, katerega interesi so bili nasprotni interesom industrializiranih sil, tako kapitalističnih kot komunističnih, ter so tako presegli delitve v okviru hladne vojne.

V severnjaški sociologiji je Immanuel Wallerstein izumil »teorijo svetovnega sistema«, s katero sta koncepta »jedra« in »periferije« postala alternativni nasprotju »sodobno/tradicionalno«. Podobne ideje so krožile tudi v marksistični ekonomiji, na drugi strani pa so se v literarnih in kulturnih študijah avtorjev, kot so Edward Said, Gayatri Spivak in drugi, pojavljale »postkolonialne« perspektive. Do 90. let prejšnjega stoletja so te koncepte

še dodatno okrepile »medsektorske« perspektive v severnjaški sociologiji, zlasti pri ameriških raziskovalcih afroameriškega in mehiškega izvora. Sledi kolonializma so postale videne *znotraj* severnih družb. V ZDA je postalo še posebej vplivno delo *Borderlands/La Frontera* (»Mejne dežele«) Glorie Anzaldúa. S koncem hladne vojne sta se izraza »globalni sever« in »globalni jug« razširila na akademskih področjih, kot so mednarodni odnosi, politologija in razvojne študije. Diskurz »sever – jug« se je zoperstavil prepričanju v vse večjo homogenizacijo kultur in družb in tako ponudil alternativo konceptu »globalizacije«.

Pogled na svet z globalnega juga.

Idejo o močnem globalnem severu in uporniškem globalnem jugu so zagovarjali zapatistični uporniki v Mehiki, »afriška renesansa« in Svetovni socialni forum, ki je bil prvič organiziran v Braziliji. Rast industrije v Aziji ter vzpon skupine držav BRIC (Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska) v svetovni politiki sta koncept »sever – jug« zapletla. Toda druge spremembe v globalnem gospodarstvu, zlasti izjemna rast finančnega kapitala s središči v New Yorku, Londonu, Frankfurtu in Tokiu, so dodatno povečale gospodarsko premoč starih imperialnih središč. V zadnjem času se je koncept sever – jug dodatno razvil. Intelektualna gibanja, kot so subalterne študije iz Indije, poudarjajo zgodovino upora proti imperializmu. Koncept »kolonialnosti moči« perujskega sociologa Aníbala Quijana poudarja zapuščino kolonializma v sodobni kulturi in politiki. Deli *Conocer desde el Sur* Boaventure de Sousa Santosa in *Southern Theory* Raewyn Connell predstavljata idejo juga kot območja specifične *intelektualne* produkcije, s čimer ponujata nove smeri sociološkega raziskovanja.

Terminologija sever – jug je torej, podobno kot terminologija jedro – periferija, nastala iz alegorične uporabe kategorij za poimenovanje vzorcev bogastva, privilegiraniosti in razvoja na širokih območjih sveta. Izraz »globalni jug« je več kot samo metafora nerazvitosti. Nanaša se na celotno zgodovino kolonializma, neoimperializma ter različnih ekonomskih in

družbenih sprememb, s katerimi se ohranjajo velike neenakosti v življenjskem standardu, pričakovani življenjski dobi ter dostopu do virov.

Nour Dados in Raewyn Connell delata na fakulteti za izobraževanje in socialno delo na Univerzi v Sydneyju v Avstraliji. Nour Dados preučuje prostor in moč v postkolonialnem Bejrutu, Raewyn Connell pa je avtorica knjige Confronting Equality («Soočanje z enakostjo»).

Vir: Dados, Nour, in Raewyn Connell. 2012. The Global South. Contexts 11(1). SAGE Publications: 12-13.
(Dostopno na: <https://contexts.org/articles/the-global-south>)

Objavljeno z dovoljenjem avtoric.

Prevod: Tadej Turnšek

Pregled: Alma Rogina

Članek smo prevedli v okviru projekta »Globalni izzivi – Globalni predmeti«. Izvedba projekta je sofinancirana s strani Evropske unije in Ministrstva za zunanje zadeve RS. Vsebina aktivnosti je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske unije ter drugih financerjev.

